

Kapittel 5

Islam

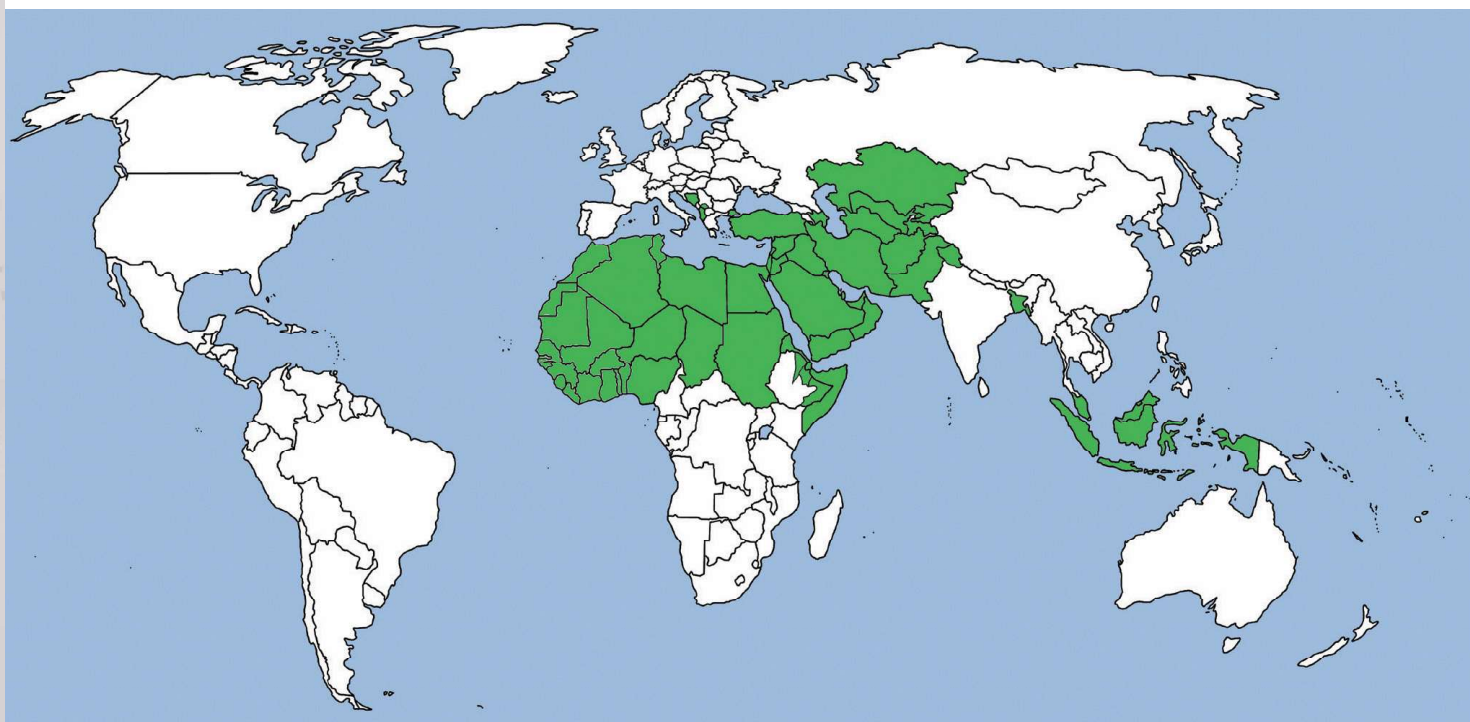
I dette kapitlet skal vi bli kjent med den nest største religionen i verden og i Norge - og hva som er forskjellene mellom islam og kristen tro.

Kompetansemål:

- » Elevene skal kunne forklare særpreg ved islamsk tro og livstolkning.
- » Elevene skal ha kjennskap til noen viktige tekster og kunne drøfte og fortolke dem.
- » Elevene skal kunne gi en oversikt over mangfoldet i islam.
- » Elevene skal kunne redegjøre for viktige historiske hendelser og møtet med andre religioner.
- » Elevene skal kunne redegjøre for islams utbredelse i dag, i verden og i Norge.
- » Elevene skal kunne beskrive og reflektere over særpreg ved kunst, arkitektur og musikk i islam.
- » Elevene skal kunne reflektere over forskjellene mellom islam og kristen tro.

Islam – lydighetens vei

Islam er den nest største verdensreligionen i dag, og man regner med at det er godt over en milliard muslimer i verden. De fleste bor i et belte som strekker seg fra områdene nord og sør for Sahara i Afrika, østover gjennom hele Midtøsten, Tyrkia, India, Bangladesh, Indonesia og Kina. Dette har vært muslimske områder i mange hundre år. Men i dag finnes det også store muslimske minoriteter i mange land i Vesten. På grunn av krig og fattigdom har mange muslimer reist fra sine hjemland for å finne trygghet eller arbeid andre steder.

i

Ordforklaring:

Islam kommer av verbet «aslama» som kan bety både «å underkaste seg» og «å vise hengivenhet». Det betyr at det er forholdet til Allah som omtales på denne måten. Men ofte omtales forholdet som «lydighet». Da er lydigheten en kombinasjon av at man underkaster seg Allah og at man har hengivenhet for Allah.

«Muslim» betyr da en person som underkaster seg.

Koransitat:

«Dere som tror, vis lydighet mot Allah, mot Sendebudet og mot dem som har autoritet blant dere.» (Sur 4,59)

Umma – de troendes fellesskap

Alle muslimer tilhører et troende fellesskap som kalles «umma» som kommer av et arabisk for folk eller fellesskap. Dette fellesskapet står over alle språklige, kulturelle, etniske, økonomiske og politiske forskjeller. En som tror på Allah tilhører, først umma og dernest et bestemt land, kultur eller folkegruppe. På 700-tallet begynte de rettslærde i islam å dele verden inn i to deler alt etter hvor det er et muslimsk flertall eller ikke. Der muslimene var i flertall, ble det viktig å arbeide for at islamsk lovgivning preget samfunnslivet. Da ble det et «fredens hus» (dar al-islam). Der hvor muslimene var i mindretall, var det «krigens hus» (dar al-harb). Der måtte de kjempe for at Allahs vilje skulle vinne fram og få tilslutning slik at det kunne bli «et fredens hus». I dag er det særlig de radikale islamistene som har forsøkt å fornye denne todelingen av verden.

Fredagsbønnen i moskeen

Muhammed

Den personen som har hatt mest å si for det troende fellesskapet, for ummaen, er Muhammed.

Muhammed ble født i Mekka i Sør-Arabia i år 570 e.Kr. Faren døde før han ble født, og moren døde da han var seks år gammel. Etter det vokste han opp hos sin onkel, Abu Talib. Der ble han godt kjent med en yngre fetter med navnet Ali, som senere skulle få en viktig stilling innen islam.

Hos onkelen fikk Muhammed godt kjennskap til karavandrift, og han ble med på mange reiser der han møtte både jøder og kristne. Muhammed var svært in-

teressert i religiøse spørsmål, og han ønsket å vite mer om jødisk og kristen tro. Han ble gift med en rik kjøpmannsenke som hette Khadidja. Hun var 15 år eldre enn ham. De fikk flere barn sammen, men alle sønnene døde. Døtrene vokste opp, og en av dem, Fatima, giftet seg med farens fetter, Ali.

I byen Mekka var det et kjent pilegrimssted, Kaba-helligdommen. Der ble det ofret til gamle arabiske guder, blant annet til en gud som ble kalt Allah og hans tre døtre. Muhammed vokste dermed opp i et religiøst miljø preget av troen på flere guder (polyteisme). Møtet med jøder og kristne hadde gitt ham kjennskap til to monoteistiske religioner. Etter hvert ble han mer og mer opptatt av de religiøse spørsmålene. Da han var i slutten av 30-årsalderen, reiste han en måned hvert år opp i fjellet Hira for å meditere.

Da han var omkring 40 år gammel, dvs. i år 610 i måneden ramadan, opplevde han for første gang å høre stemmen til en som identifiserte seg som engelen Gabriel (Jibril på arabisk). Det som engelen åpenbarte for ham, skulle han forkynne som ord fra Allah. Etter dette mottok Muhammed åpenbaringer gjennom hele sitt liv.

Muhammed vendte tilbake til Mekka og fortalte sin nærmeste familie hva han hadde mottatt fra Allah. De trodde på ham og ble hans første tilhengere. Da han begynte å forkynne offentlig, refset han først det moralske forfallet i byen og kalte dem til omvendelse og lydighet mot Allah som hadde åpenbart seg for ham. Dette førte etter hvert også til kritikk av innbyggernes tro på mange guder, men mange så på kritikken som en økonomisk trussel, for de hadde store inntekter fra pilegrimene som søkte til Kabaen.

Folket i hjembyen Mekka avviste stort sett det som Muhammed forkynnte. Men det var noen som ble overbevist og fulgte ham. Da økte motstanden, og flere måtte flykte. Muhammed selv ble beskyttet av sine mektige slektninger. Men omkring 619 e. Kr. døde hans onkel og hans kone, Khadidja. Da måtte også Muhammed flykte, og i 622 e.Kr. kom han til Medina hvor en gruppe av hans tilhengere allerede hadde slått seg ned. Dette året markerer starten på den islamske tidsregning. Nå kunne Muhammed bygge opp sin «umma», forsamlingen av de som trodde på Allah, og som hadde Muhammed som sin øverste leder.

Lederne i Mekka fryktet for hva som kunne komme til å skje i Medina. Raskt viste det seg at det kom til militære sammenstøt mellom folk i Mekka og Medina. Innbyggerne i Medina angrep nemlig karavanene som gikk fra Syria til Mekka. Det kunne ikke herskerne i Mekka sitte og se på. Dermed kom det til kamp. Det viste seg at Muhammeds hær var best organisert, og de vant. Dette tolket de som et tegn fra Allah. I årene som fulgte ble det mange kamper med innbyggerne i Mekka. Noen ganger tapte muslimene og noe ganger vant de. Men hele tiden var de overbevist om at Allah skulle gi dem den endelige seieren.

Et avgjørende slag stod i 627. Da angrep hæren fra Mekka. Mange fra naboområdet som fryktet den posisjonen muslimene hadde fått, sluttet seg til dem, og det var derfor en tallmessig overlegen hær som angrep Medina. Men Muhammed organiserte forsvaret av Medina ved å grave skyttergraver rundt byen. Dette var noe nytt, og samtidig hadde de godt med forsyninger slik at de kunne holde ut lenge. Det endte med at hæren fra Mekka flyktet. Dermed fikk Muhammed en enestående posisjon både som hærfører, som samfunnsbygger og som religiøs reformator.

Moskeen i Medina

Medina ble bygd opp som et religiøst mønstersamfunn. Byen fikk en ny grunnlov, og borgerne ble delt i tre grupper: emigrantene fra Mekka, deres hjelpere i Medina og jødene i Medina. De troende muslimene utgjorde et overordnet fellesskap. Enhver som bøyde seg for Allah og anerkjente Muhammed som hans profet, fikk tilhøre umma.

I byen hadde det bodd tre mektige jødiske klaner eller slektsgrupper før Muhammed kom dit. To av dem ble jaget fra byen. Mennene i den tredje klanen ble drept (over 600 menn), og kvinnene og barna ble solgt som slaver. Jøder som ikke tilhørte disse klanene, fikk fortsatt bo i byen, selv om de ikke gikk over til islam. De fikk en særstilling ved at de kunne beholde sin religion, men de måtte

selv bære alle sine utgifter. De kunne ikke starte noen krig uten Muhammeds tillatelse, og konflikter mellom de ulike gruppene i byen måtte legges fram for Allah og Muhammed.

Muhammed betraktet allikevel Mekka som framtidens sentrum for islam. Han søkte å vinne kontroll over hele området rundt Medina og Mekka. Etter en del forhandlinger og truende opptreden fra Muhammed overgav Mekka seg i 630 e.Kr. Han fortsatte å utvide sitt maktområde og gjøre nye folkegrupper til muslimer. Selv ble han boende i Medina og døde der i 632. Da hadde han kontroll over største delen av Den arabiske halvøya.

Etter ham overtok Abu Bakr ledelsen. Han var far til Muhammeds yndlingshustru Aisha. Han ble den første kalif.

Ordforklaring:

Kalifen regjerte over alle muslimer og var deres religiøse, politiske og militære leder.

Arbeidsoppgaver:

1. Hvorfor omtales Muhammed både som religionsstifter, samfunnsbygger og krigsherre?
2. Muhammed er forbilde for alle muslimer. Hva tror du disse tre rollene har å si for muslimer i dag?

Den store splittelsen

Muhammed hadde ingen sønner som levde da han selv døde. Han hadde heller ikke utpekt sin egen etterfølger. Abu Bakr ble valt til leder i samsvar med skikken i det gamle arabiske klansamfunnet. Han var svigerfar til Muhammed og far til Aisha, som Muhammed giftet seg med da hun var 9 år gammel. Muhammeds datter Fatima, som var gift med Muhammeds fetter, Ali, godkjente ikke dette valget. Fatima ønsket at Ali skulle være Muhammeds etterfølger, men Ali var ikke i Medina på den tiden valget ble foretatt.

Abu Bakr levde bare en kort tid (d. 634 e.Kr.). Etter ham valgte muslimene Umar som kalif. Han var også svigerfar til Muhammed, for hans fjerde kone, Hafsa, var datter av Umar. Men han ble drept i et attentat i 644 e.Kr. Da de skulle

velge ny kalif, stilte også Ali opp som kandidat. Han var da midt i førtiårene, og hans tilhengere brukte hans nære slektskap med Muhammed som argument for ham. Men valget falt allikevel på en annen, på Uthman, som hadde vært gift med to av Muhammeds døtre. Han ble myrdet i et opprør ledet av sønnen til Abu Bakr i 656 e.Kr. Først nå ble Ali valgt til kalif (656-661).

Ali forsøkte å trygge sin maktposisjon, men hadde en betydelig motstander i guvernøren i Syra, Muawiya, som ønsket å hevne drapet på Uthman. Situasjonen for Ali ble vanskelig, og han ble drept i 661. Da forsøkte hans sønn, Hasan, å bli valgt til kalif. Men det lyktes ikke, og guvernøren i Syria ble den nye kalif. Det politiske maktsentrum i islam flyttet dermed til Syria. Da kalif Muawiya døde i 680 og det skulle velges enda en ny kalif, prøvde Alis parti (sjiat Ali) å lansere en annen av Alis sønner, Husein, som kalif. Motkandidaten var sønnen til den forrige kalifen, i Syria. Husein tapte, men han ville ikke bøye seg for den nye kalifen. Han fortsatte kampen til han og hans tilhengere drept i slaget ved Karbala i Irak. Fra da av ble det en kløyving i islam mellom Ali-partiet, som senere ble kalt sjia-islam, og hovedretningen inne islam, som ble kalt sunni-islam fordi de mente at de fulgte tradisjonen (sunnaen) fra profeten Muhammed. Sunnimuslimene fulgte tradisjonen med å velge sine ledere og de ville bare forholde seg til tradisjoner som kunne tilbakeføres til Muhammed.

SJIA-ISLAM

Sjia-islam tar utgangspunkt i Huseins martyrdød i slaget ved Karbala i år 680 e.Kr. Dette er blitt en minnedag som hyller martyriet, viljen til å lide og dø for sin tro.

Sjia-islam skiller seg fra hovedretningen på flere måter. Først gjelder det synet på hvem som skal være muslimenes øverste leder som de hevdet skulle være innenfor Muhammeds nærmeste familie. Når de samlet på overleveringer av tekster fra Muhammed, kalt hadith-samlinger, så valgte de slike som støttet Alis sentrale rolle. For det andre så tok de også inn Alis egen veiledning i sine hadithsamlinger. Dermed gav de Ali en helt sentral plass i tradisjonen. Han ble ikke kalt for kalif, men for en imam. Han var først og fremst en religiøs leder som var inspirert av Allah og skulle være en veileder for folket.

Ordforklaring:

Profetene var alle de som hadde mottatt muntlige åpenbaringer fra Allah. Blant profetene stod sendebudene i en særstilling for de hadde mottatt de skriftlige åpenbaringene. Se mer om dette senere.

Imamene skiller seg fra profetene og sendebud siden det bare var disse som kunne motta åpenbaringer og bøker fra Allah. Imamene mottok først og fremst inspirasjon fra Allah til å fortolke Koranen og til å kunne gi veiledning på områder som ikke var omtalt i Koranen. Dette gav imamene en helt spesiell autoritet i sjiai-slam, og de troende sjiamuslimene måtte bøye seg for deres autoritet.

Nå var det ikke alltid enighet om hvem som skulle være den øverste imamen med fullmakt fra Allah. På den måten oppstod det splittelser innad blant sjiamuslimene. Den største gruppen ble «Tolversekten». De regnet med tolv imamer etter hverandre. Men den siste imamen som ble født ca. 868 e.Kr., trakk seg bort fra offentligheten og levde i skjul. Han ledet sine tilhengere gjennom mellommenn fram til 914. Deretter gikk han inn i «sitt store skjul» hvor han levde videre. Da sluttet han også å bruke mellommenn for å tale og veilede sine tilhengere. Sjiaene inne «Tolversekten» venter ennå på at den tolvte imamen skal komme tilbake. Han betraktes som en framtidig frelserskikkelse.

Så lenge imamen er i sitt store skjul, må de fremste lærde innen sjia ivareta undervisning og veiledning. De fremste av de lærde ble etter hvert kalt ayatollah som betyr «Allahs tegn». En ayatollah kan ved Allahs inspirasjon gi nytolkninger av Koranen, slik som imamene hadde gjort i gammel tid.

Det er ikke alltid like lett å skille sjia-islam fra sunni-islam, for det er mye som er likt, ikke minst troen på Allah, Muhammed som hans profet og Koranen som Allahs åpenbaring. Men i religiøs praksis spiller minnet om Huseins martyrium i slaget ved Karbala en meget viktig rolle for sjia-islam. Minnedagen er preget av opptog som ligner et gravfølge, med sterke sørgeritualer preget av høye rop og gråt, ofte med selvpisking. Dette skal minne sjiamuslimene om deres offer, lidelse og blod.

Slike minnemarkeringer er alltid en kilde til strid. Imamen innen sunni-islam er først og fremst en vanlig bønneleder ved moskeen, ofte også en lærer. Motsetningene mellom disse to hovedretningene innen islam har til tider slått ut i åpent fiendskap og i krig.

Feiringen av slaget ved Karbala

Arbeidsoppgaver:

1. Hva er forskjellene på sunni-islam og sjia-islam?
2. I hvilke land er sjia-islam mest dominerende? Søk på internett.

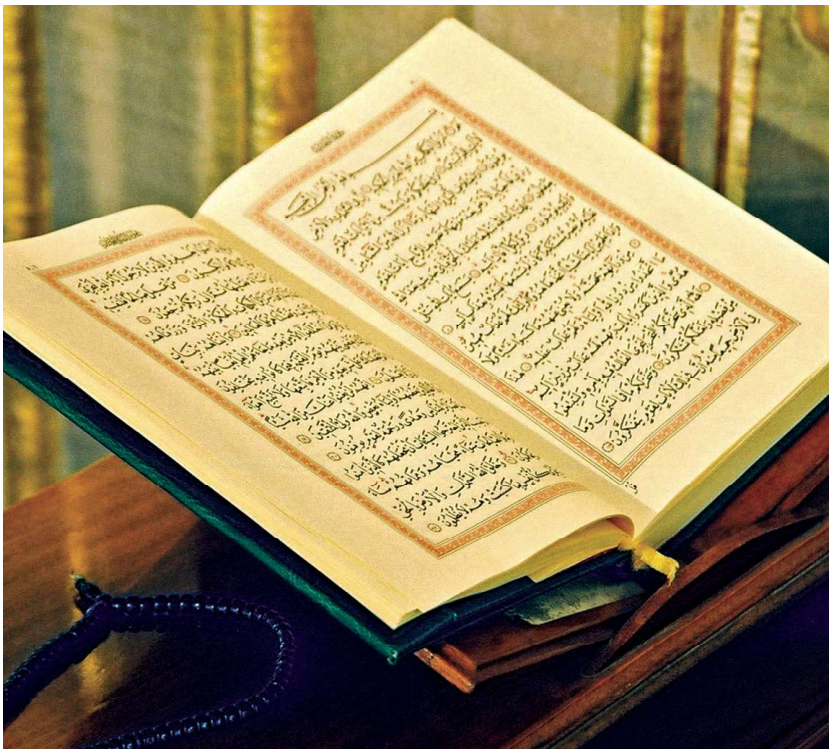
Koranen

Muhammed mottok åpenbaringer helt fram til sin død i 632 e.Kr. Åpenbaringene som kom fra Allah, var på arabisk, og de ble først lært utenat. Selv kunne Muhammed verken skrive eller lese. Det var andre som skrev dem ned på papyrus, steintavler, kamelbein osv. Dette ble samlet etter hans død. Til å begynne med fantes det noen ulike tekstutgaver, men bare vel 20 år etter hans død kom det en autorisert utgave.

Koranen består av 114 kapitler, kalt surer. De lengste kommer først, og de korteste til slutt. Vanligvis regner man med at de korteste er eldst og kommer i stor grad fra tiden i Mekka, mens de lengste kommer fra tiden i Medina.

Muslimene har en egen lære om Koranens tilblivelse. De skiller mellom en himmelsk original og en jordisk kopi. Den himmelske originalen ble åpenbart for Muhammed stykke for stykke ved erkeengelen Gabriel. Disse åpenbaringene

gav Muhammed videre til sine tilhørere uten å endre en tordel. De som samlet Koranen, mener man, satte den sammen helt likt med originalen i himmelen. Originalen betrakter man som evig slik som Allah er evig. Alle muslimer må derfor vise den samme respekt for Koranen som for Allah. Siden den himmelske Koranen er skrevet på arabisk, må derfor alle korantekster læres på arabisk. Ingen oversettelser av Koranen kan få samme status som den arabiske utgaven, og i enkelte kretser har det vært sterk motstand mot at den skulle oversettes til andre språk.

Hadith

Åpenbaringene som Muhammed fikk, og som ble til Koranen, måtte fortolkes. Budskapet måtte anvendes i ulike situasjoner og en rekke spørsmål måtte besvares. Den som først og fremst kunne gjøre det var Muhammed selv. Dermed oppstod det en rekke fortellinger om Muhammeds liv og undervisning, hva han gjorde og hva han sa i ulike situasjoner. Disse ble gjenfortalt og fikk en autoritet som overgikk alt hva andre lærere sa.

Disse beretningene fra Muhammeds liv ble etter hvert ganske tallrike. Det skal ha eksistert flere hundre tusen fortellinger om ham. Disse tekstene fikk navnet hadith som betyr «fortelling» eller «overlevering». Innen for sunni-retningen av islam ble disse fortellingene samlet fram til slutten av 800-tallet og man fikk hele seks utgaver av disse hadith-samlingene.

En hadith er bygd opp på en bestemt måte. Først blir det fortalt hvem som har overlevert fortellingen fram til den ble nedtegnet i en av hadith-samlingene. Deretter kommer selve fortellingen fra Muhammeds liv med hans ord og veiledning. På denne måten søkte man å vise hvor pålitelig fortellingen var. Dersom alle var enige om at en bestemt fortelling var ord fra Muhammed, ble disse ordene bindende lære for muslimene.

Arbeidsoppgave:

Hvorfor er noen muslimer imot at Koranen blir oversatt et annet språk?

Allah, menneskene og historien

Det vanligste er å si at islams historie begynner i år 622 e.Kr. da Muhammed flyktet fra Mekka til Medina. Dette er et viktig historisk årstall. Men etter islams tenkning var ikke Muhammed og hans første tilhenger de første muslimer i verden. Muslimene mener at islams røtter går tilbake til Allahs skapelse av jorden og de første menneskene. Slik sett begynner islams historie med skapelsen.

ALLAH OG SKAPELSEN AV MENNESKET

Det hele starter med Allah selv. Koranen var før verden, og Allah var før Koranen. Han er helt evig, helt allmektig og helt allvitende. Det går ikke an å forstå Allahs vesen, men han er nevnt med 99 forskjellige navn og betegnelser i Koranen. De kanskje mest kjente er Den Nådige og Den Barmhjertige. Muslimer

bør innlede lesning av Koranen og alt viktig som sies ved å si: «I Allahs, den barmhjertiges og nådiges navn.»

«I Allahs, den Barmhjertiges, den Nådiges navn. Si Han er Allah, En, Allah den ene Omsorgskilde. Ikke har Han avlet noen, ei heller er Han selv avlet. Ingen er Hans like.» Sur 112,1-4.

Koransitatet ovenfor bekjenner Allahs enhet. Det står i motsetning til de mange gudene som fantes i Muhammeds samtid, men det har også en brodd mot kristendommen og troen på Jesus som Gud Sønn. Dette er en av de viktigste tekstene i Koranen.

Allah er uforgjengelig og fullkommen. Det går derfor ikke an å tillegge Allah noen menneskelige egenskaper. Når Bibelen sier at Gud hvilte på den sjuende dag etter å ha skapt verden på seks dager, understreker Koranen at Allah ikke var trett og trengte ikke hvile etter sin seksdelte skapergjerning. Det er altså ingen sabbat eller ukentlig hviledag i Koranen. Allah gikk heller ikke omkring i Edens hage da han møtte Eva og Adam etter syndefallet. Han var usynlig i himmelen hele tiden, men åpenbarer sitt ord derfra.

Den første muslim var ikke Muhammed, men de første menneskene – Adam og Eva. Etter islams tenkning er alle mennesker født som muslimer. Hvis de lar seg lede på avveier, må de komme tilbake til islam og bli det de egentlig var bestemt til å være.

Koranen inneholder mye av det samme stoffet om verdens skapelse og de første mennesker som vi finner i Bibelen, men ikke ordnet på samme måte. Vi må sette sammen avsnitt fra forskjellige deler av Koranen for å få fram det fulle bildet.

ENGLER OG ÅNDEVERDEN

I Bibelens skapelsesberetning omtales det ikke andre åndsvesener enn Gud selv. I islam er dette annerledes, for Allah skapte engler av åndelig materiale og djinner (djinn kommer egentlig av et arabisk ord for usynlige vesener) av ild før han skapte dyr og mennesker. Da han kunngjorde at han ville skape mennesket av jord og leire, som alle andre skulle falle ned for og tilbe, gjorde høvdingen for djinnene opprør. Han het Iblis, og etter opprøret og utkastelsen fra himmelen, ble han Satan. Han er Allahs fiende og menneskenes farlige frister. Englene derimot er bindeleddet mellom Allah og menneskene. De er sendebud og kan aldri handle i mot Allahs vilje. De overvåker alt livet på jorden og skal på dommens dag vitne om alt det som menneskene har gjort, godt eller ondt.

MENNESKET I VERDEN

Mennesket i Koranen er ikke skapt i Guds bilde som i Bibelen, fordi det uttrykket betyr å ligne på Gud. Dette ville være utenkelig i islam. Mennesket er laget av leire, men med Allahs ånd i seg blir mennesket innsatt som den aller fremste skapningen i verden, som Allahs visekonge. Ikke noe av den skapte verden faller utenfor Allahs interesse, og hans vilje skal følges på alle livets områder enten det gjelder familieliv, samfunnsliv eller politikk. Det er ikke noe som er «verdslig» i den forstand at det er overlatt til menneskenes selv å avgjøre hvordan livet skal leves. Menneskene må alltid søke etter Allahs vilje og underkaste seg den. De må gå lydighetens vei.

SYNDEFALLET

De første menneskene var ulydige mot Allahs vilje. Mennesket spiste av den forbudte frukten i Edens hage, og i Koranen kalles dette ulydighet, altså det motsatte av islam. I Koranen er både Adam og Eva like skyldige, og det sies ikke noe om hvem som åt først. Mens Bibelen er ganske taus om hva som skjedde med Adam og Eva etter utkastelsen, forteller Koranen en historie om deres omvendelse. Den sier at de angret sin synd, ba til Allah om nåde og fikk tilgivelse. Fra da av var de igjen sanne muslimer. De hadde gjort sin aslama – sin omvendelse til Islam. Adam og Eva blir nå modeller for hvordan alle mennesker kan omvende seg etter å ha vært ulydige mot Allahs befalinger. Men deres fall førte ikke til at hele menneskeslekten ble skyldig for Allah. Skylden kunne ikke gå i arv. Det var bare det enkelte menneske som kunne bli skyldig og måtte vende om til Allah.

PROFETER OG SENDEBUD

Det som skjedde med de første menneskene, fortsatte å skje med deres etterkommere. De syndet og falt. Men Allah ga dem budskap som fikk noen av dem til å omvende seg. Muntlige budskap ble sendt med profeter. Dem er det mange av i Koranen, blant annet en rekke av de personer som er nevnt i Bibelen. Adam var en profet. Det samme var Enok som i Koranen blir kalt Idris, samt Noah og Abraham og Isak og Ismael og Jakob og mange andre. Fortellingen om disse personene i Bibelen gjengir ofte vanskelige og tvilsomme ting de gjør. Noa drikker seg full og Jakob roter seg opp i håpløse situasjoner. Slikt gjør de aldri i Koranen. Der er de bare eksemplarisk gode og rettskafne.

Men Allah sendte også noen som var viktigere enn profetene. Han sendte Ut-sendinger/Sendebud. En utsending, en rasul, er en som har fått en åpenbaring som er blitt nedskrevet. Han har med seg en del av selveden himmelske Koranen. Moses var en av dem. Han fikk med seg en del som ble kalt Torah (Tawrat på arabisk). David var en annen, han fikk åpenbart det skriftet som blir

kalt Salmene (Zabur på arabisk). Og den største av dem, Jesus, fikk åpenbart det skriftet som blir kalt Evangeliet (Injil på arabisk).

Noen av de som fikk se og høre budskapet fra Utsendingene, omvendte seg. Andre fortsatte i sin ulydighet mot Allah og ble avgudsdyrkere. De som fikk overlevert disse skriftlige åpenbaringene, forandret og forfalsket dem. Dette er islams forklaring på hvorfor mange av de historiene vi finner både i Bibelen og Koranen inneholder motstridende opplysninger. Islam betrakter da Koranen som den ekte og opprinnelig versjon, mens Bibelen inneholder tillegg, utelatelser og forfalskninger.

Den mest spesielle av utsendingene var Jesus. Han ble født av jomfru Maria uten noen jordisk far, og her på jorden gjorde han mirakler og oppvekket døde. Nå er han i himmelen og skal komme igjen på dommens dag for å dømme de kristne fordi de ikke har trodd på Koranen. Men alt det spesielle ved Jesu fødsel innbar ikke at han dermed var Allahs sønn. Det understreker Koranen og muslimsk lære gang på gang. Og han ble ikke korsfestet! Det kan ikke tenkes at Allah ville la en av sine utsendinger lide en så vanærende død. Han ligger ikke i noen grav, men er i himmelen hos Allah.

Les Koranen Sur 19,16-22 om Jesu fødsel og Sur 4,156 om hans korsfestelse.

Jesus kan sees på som den største av utsendingene fra Allah, men Muhammed var den siste og slik sett den viktigste. Det er fordi han brakte med seg ikke bare en del av, men hele Koranen. I den islamske trosbekjennelsen sies det at det finnes ingen gud utenom Allah, og Muhammed er hans sendebud. Selv var han et vanlig menneske, født slik alle andre blir født. Han døde som alle andre, og hans grav er i Medina.

Men siden både jøder og kristne har deler av den opprinnelige åpenbaringen, er de annerledes enn de rene hedningene og avgudsdyrkerne. De kalles Bokens Folk og skal respekteres fordi de har tatt de første skrittene på veien til å bli muslimer.

DOMMEN

Alle profetene og utsendingene kalte menneskene til lydighet mot Allah, og de varslet om at det ville komme en dommedag da alle skulle stå til regnskap for hva de hadde gjort i livet. Dette går igjen både i Koranen og i Hadith. Livet har en dobbelt utgang, paradiset eller helvete.

Koransitat:

«På denne Dagen vil menneskene stige fram i skarer, for å bli vist sine gjerninger. Og den som har gjort et støvfnuggs vekt av godt, skal se det. Og den som har gjort et støvfnuggs vekt av ondt, skal se det.» Sur 99,6-8.

Det er englene som har registrert alt det menneskene har gjort. Allahs rettferdighet krever et oppgjør. Samtidig betrakter islam Allah som barmhjertig. Men det er ingen som kan vite hvem som mottar hans barmhjertighet, for Allah er fri. Han kan gjøre som han vil. Enhver muslim må derfor underkaste seg Allahs vilje også når det gjelder dommen.

Men Allah har gitt to unntak der man kan vite sikkert hva som blir resultatet på dommens dag. De som dør i kamp for islam, i jihad, går rett til paradiset. De som ikke er muslimer og ikke tror på Allah, går til helvete.

Paradis er den skjønne hagen som Allah har opprettet for dem som blir frelst på dommens dag. Tekstene skildrer en idealtilværelse med tilgang på alt hva menneskene lengter etter. Helvete er det stikk motsatte. Her kommer alle de som på dommens dag blir dømt på grunn av sine onde gjerninger. De skal dele evigheten sammen med de onde åndene, jinnene. Skildringene av helvete er konkrete og grufulle.

Arbeidsoppgaver:

1. Hvilken rolle har engler og djinner i islam?
2. Hva er en profet i islam?
3. Hva er et sendebud i islam?
4. Hva skjer på dommens dag etter islamsk tro?

Islams trosartikler

Gjennomgangen av islams tro og tenkning kan sammenfattes i fem trosartikler.

1. Troen på Allah, den eneste sanne gud.
2. Troen på englene.
3. Troen på bøkene.
4. Troen på profetene.
5. Troen på dommedag.

Når en muslim skal bekjenne sin tro, bruker han en kortere bekjennelse:

«Det er ingen gud uten Allah, og Muhammed er Allahs sendebud.»

Religiøs praksis – sharia for hele livet

I islam kan man ikke skille mellom en religiøs og en verdslig praksis. Hele livet i alle sine sammenhenger er undergitt Allahs vilje. Vi kan allikevel snakke om ulike livsområder hvor lydigheten kommer til uttrykk. Hvordan man skal leve kommer fram i de islamske lovene. Sharia er samlebetegnelsen på disse lovene.

DEN ENKELTES PLIKT

Allah har pålagt alle muslimer noen hovedplikter. De kalles de fem søylene.

1. Trosbekjennelsen

«Det er ingen gud uten Allha, og Muhammed er Allhas sendebud». Denne bekjennelsen gjentas hver dag på arabisk. Det er de første ordene et nyfødt barn får høre i en muslimsk familie, og det viskes inn i øret på en døende. Når noen konverterer til islam, så er det denne bekjennelsen som må framsies i to vitners påhør.

2. Bønnen

Fem ganger hver dag ber en troende muslim til Allah. Da skal han først ha renset ansiktet, ørene, hender og føtter i rent vann. Det symboliserer renhet innfor Allah. Under bønnen vendes ansiktet mot Mekka. Den første bønnen må bes før soloppgang, og den siste må bes etter solnedgang. Tidspunktet for de tre andre kan variere. I en særstilling står fredagsbønnen i moskeen. Den ledes av en imam. Før eller etter bønnen blir det ofte holdt en tale som tar opp tema i islamsk tro, lære og praksis. Ofte brukes disse talene til å kommentere aktuelle politiske saker.

3. Den religiøse avgift

Dette er en spesiell avgift som samles inn av staten eller av trossamfunnet, ca. 2,5 % av netto inntekt. Midlene skal brukes til sosiale formål for å hjelpe dem som er vanskelig stilt med mat, klær, husrom eller penger. Dette er et uttrykk for nestekjærlighet mellom muslimer.

4. Fasten

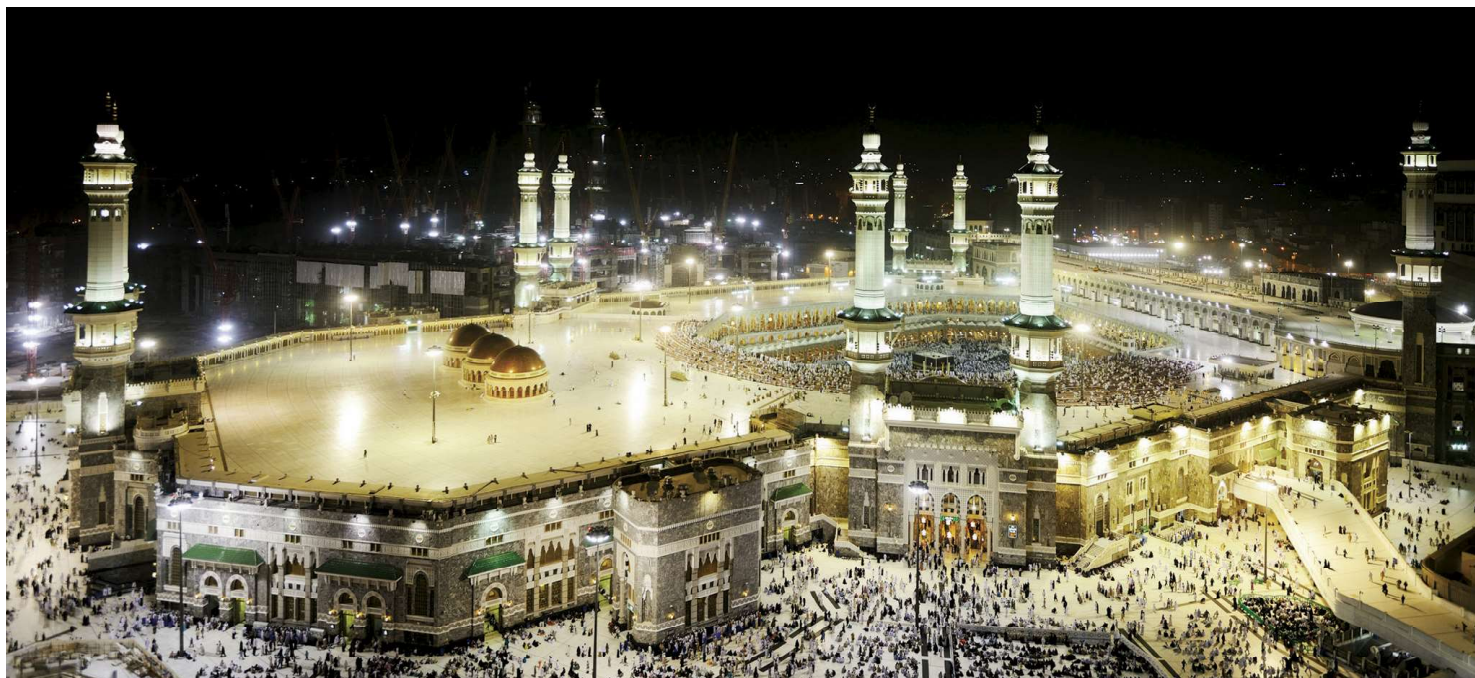
Ramadan er fastemåneden. Det var i denne måneden at Muhammed fikk åpenbaringene som står i Koranen. Fasten gjelder alle voksne muslimer. Da verken spiser eller drikker man mellom soloppgang og solnedgang. Alle muslimer er forpliktet til å faste. Samtidig skal det daglige arbeidet gå sin gang. Det kan ofte være krevende, Men man kan allikevel spise og drikke mellom solnedgang og soloppgang (kveld og natt). Hensikten med fasten er å få kontroll over sine

legemlige behov og kunne kjenne medfølelse med dem som sulter. Fasten er dermed en form for karakterdanning.

5. Pilegrimsreise

Minst en gang i livet skal en troende muslim reise på pilegrimsferd til Mekka. Det er omfattende seremonier knyttet til reisen og oppholdet i Mekka. Oppholdet avsluttes med en stor fest hvor pilgrimene minnes Abrahams lydighet mot Allah da han var beredt til å ofre sin egen sønn, Ismael (i Bibelen står det at det er Isak). Kabasteinen i Mekka er det mest hellige stedet på jord for en muslim. I islamsk tradisjon sies det at Abraham og Ismael bygde selv helligdommen på grunnsteinen som var lagt av Adam. En svart stein på et av hjørnene til Kababygningen blir kysset av alle pilegrimer som får anledning til det.

Det store moske-området i Mekka med kabasteinen

HJEMMETS PLIKTER

I islam betraktes ekteskapet som en plikt. Muhammed hadde kanskje så mange som 13 koner i sitt liv. Både hans familieliv og hans hustruer trer fram som idealer i islamsk læretradisjon. Muhammed og hans etterfølgere levde alle sammen innenfor et arabisk slekts- og klansamfunn, og de var preget av de plikter som slekt og klan påla den enkelte og hans familie. Men selv om mye har endret seg siden den gang, så oppfattes familien fortsatt som samfunnets grunncelle.

I islamsk tradisjon angår ekteskapsinngåelsen begge parters familie og slekt. Mannen kan ha flere koner, inntil fire på en gang, sier Koranen. Muhammed selv hadde flere, men i islamsk tradisjon oppfattes han å ha fått dispensasjon

av Allah. Blant muslimene har Muhammeds familieliv blitt brukt som forbilde for alle troende muslimer. Det sies at mannen må ha råd til å forsørge alle i familien, og han må behandle dem likt. Mennene skal i følge Koranen (Sur 5.7) først og fremst inngå ekteskap med muslimer, men de kan unntaksvis gifte seg med en fra «bøkenes folk», dvs. en jøde eller en kristen. Kvinner kan bare gifte seg med muslimske menn.

I Koranen sies det at mannen er kvinnens herre eller formynder.

Koransitat:

«Menn er kvinners formyndere på grunn av det som Allah har utstyrt noen av dem med framfor andre og på grunn av de utgifter de bærer.» Sur 4,34.

Islam har et positivt syn på seksualiteten, men det seksuelle samlivet må utfoldes innenfor ekteskapet. Koranen advarer sterkt mot en seksuell utfordrende opptreden som er synlig for alle.

Koransitat:

«Si til de troende menn, at de skal dempe sine øyekast, og holde sitt kjønnsliv i tømme. Dette er mer sømmelig for dem. Allah er vel underrettet om det de foretar seg. Og si til de troende kvinner, at de skal dempe sine øyekast og holde sitt kjønnsliv i tømme. Og ikke vise sin pryd, unntatt det av den som kommer til syne.» Sur 24, 30-31a.

Kravet om kvinnes tilsløring skal hindre at kvinnene virker seksuelt utfordrende overfor andre som står utenfor familien.

Koransitat:

«La dem trekke sløret over sine bryster og ikke vise sin pryd til andre enn sine menn, sine fedre..» Sur 24, 31b.

Også forbudet mot å opptre naken sammen med andre er en del av seksualmoralen. Dette gjelder også når man er naken sammen med mennesker av samme kjønn. Skal man dusje sammen med andre, må mennene dekke til nedre delen av kroppen og kvinnene må i tillegg dekke til sine bryster. Dette har selvsagt skapt problemer for en rekke muslimske elever i vestlige land når de har kroppssøving på skolen.

Brudd på det seksuelle kjønnsrollemønsteret er i muslimske land og muslimske miljøer forbundet med skam, noe som gjør at familiene til kvinnene kan «miste ansikt». Da må æren gjenopprettes, og det kan få alvorlige konsekvenser for dem som har ført skam over familien. I ekstreme tilfeller kan det føre til drap (æresdrap).

Islamske ekteskap kan oppløses ved skilsmisse, men det er lettere for menn å kreve skilsmisse enn for kvinner. Samtidig angår skilsmissen begge familiene, og Koranen krever at det foretas megling med sikte på å løse problemene som er oppstått. I tillegg kan skilsmissen ha betydelige økonomiske konsekvenser. Dette er forhold som begrenser antall skilsmisser blant muslimer.

RENHET OG SPISEFORSKRIFTER

Renhetsidealet omfatter ikke bare renselser når en ber, men det gjelder også hvilken mat man spiser. Vel kjent er forbudet mot å spise svinekjøtt og drikke alkohol. Men det er også forbud mot blodmat og skalldyr. Når man spiser annet kjøtt enn svin, må dyrene være slaktet på en spesiell måte slik at det ikke følger blod med i kjøttmaten. Det er da snakk om en bestemt rituell slakting som kalles halal. I Vesten kan mange muslimer ha problemer med å få fatt i kjøtt fra halal-slaktede dyr.

LYDIGHET I SAMFUNNET

Det muslimske trosfellesskapet, umma, omfatter alle samfunnsområder. Muhammed var ikke bare en religiøs leder, men også en samfunnsbygger og en politisk leder. Dette svarer til Allahs krav om å være menneskets eneste herre og gud.

Samfunnslover i Koranen og hadith sine avspeiler i stor grad samfunnsforholdene på tiden de ble skrevet. Etter som samfunnet og styringsordningene endret seg, måtte de lovlærde fortolke og anvende de gamle lovene på nye forhold. Da var det viktig at nye tolkninger på en eller annen måte kunne avledes av Koranen og hadith. Disse nye lovene ble så betraktet som en del av sharia-loven.

Ordforklaring:

Sharia kommer av et arabisk ord for veien, baren eller måten. Sharia er det islamske loven som viser veien man skal gå, og den omfatter alle livsområder.

De forpliktende lovene for alle i det muslimske trossamfunnet kalles sharia. Når det gjelder muslimske stater, så er det noen som legger mer vekt på å bygge deler av sharia-loven inn i sitt lovverk for staten enn andre. I de fleste muslimske stater i dag er det også ikke-muslimske mindretall. Ikke-muslimske innbyggere er vanligvis ikke forpliktet på hele sharia, og muslimske stater med sharia-lovgivning må derfor også gi lover for andre enn muslimene. Disse særlovene virker for det meste begrensende på minoritetens handlefrihet. Ulikt syn på dette har resultert i at det kan være store forskjeller i lovgivning og styring mellom de muslimske statene.

En av de store utfordringene for de muslimske statene er hvordan menneskerettighetene skal kunne gjøres til del av lovgivningen, for i disse erklæringene omtales det en rekke «rettigheter» som kan ha trange kår i disse landene. Menneskerettighetene taler om religions-, samvittighets- og ytringsfrihet, men i mange i muslimske land er det mange som er blitt arrestert på grunn av sin tro og sine meninger, ikke minst har det vært vanskelig å skifte religion fra islam til en annen.

Shari-lovene i Koranen og hadith, som avspeiler fortidens samfunn og styreform, skaper betydelige utfordringer for muslimer som vil forsøke å anvende disse lovene i samfunn preget av de demokratiske kravene om likhet for loven uansett om en er muslim, jøde, kristen eller ikke-troende.

Arbeidsoppgave:

Velg ut to forskjellige muslimske land i verden og prøv å finn ut hva styremaktene sier om sharia-lovens betydning for samfunnet.

Islams historie og utbredelse

Muhammed døde i 632 e. Kr. Allerede i hans levetid hadde ulike stammegrupper på Den arabiske halvøy blitt lagt inn under islam med makt. Under kalifene Abu Bakr og Umar ble nye områder vunnet med makt og sverd. Dagens Irak (tidligere Mesopotamia) ble inntatt i 635-642, Syria i 636, Jerusalem i 638, Egypt i 639-642 og dagens Iran (Persia) i 642. Dette førte til at store grupper av jøder og kristne kom under den islamske kalifens herredømme (under kalifatet). De ble ikke tvunget til å omvende seg til islam, men de fikk en begrenset religionsfrihet, og hver mann over 12 år måtte årlig betale en tung skatt og vise lydighet og underdanighet mot muslimene.

DET ARABISKE HERREDØMMET 661-750

Etter at den syriske guvernøren hadde vunnet over Ali i 661, ble det politiske maktsenteret flyttet til Syria og Damaskus. Det muslimske riket ble kraftig utvidet. Nord-India ble vunnet i 712, og året før hadde de krysset Gibraltarstredet. De la under seg Spania og nådde langt inn i Frankrike før de ble stanset i 732. Det arabisk-muslimske riket var blitt et av de største noen sinne. Gradvis gikk også store deler av den erobrede befolkningen over til islam.

DET ABBASIDISKE RIKET 750-1258

Kalifene i Damaskus var ikke populære. De ble kjent for sitt misbruk av politisk makt og manglende respekt for islamsk lov. Det ble et opprør ledet av ab-

basidene som var fra Mekka og stammet fra en onkel av Muhammed. De ønsket at kalifatet skulle vise respekt for islams tro og lov. Men ikke alle i det store riket gikk inn under abbasidiske herredømmet. De muslimske lederne i Spania beholdt fra nå av en mer selvstendig stilling.

Senteret for det muslimske styret ble nå flyttet til Bagdad, og det kom et betydelig oppsving innen kultur, filosofi og vitenskap. Mye av den klassiske greske litteraturen ble oversatt til arabisk.

Men det muslimske riket ble truet fra flere hold. I 1095 kom korsfarerne for å drive muslimene bort fra de hellige stedene i Israel. For de kristne, som fortsatt bodde i Palestina under muslimsk herredømme, ble dette en frigjøring. Korsfarerne maktet ikke over tid å beholde herredømmet i Palestina. Utover på 1200-tallet gjenerobret muslimene landet, men da hadde en ny stormakt trått fram. Mongolene hadde begynt sin store erobring av deler av det muslimske riket fra nord og sørover, og Bagdad falt i 1258.

Etter dette ble det gamle islamske storriket delt i flere riker med egne herskere.

Maleri av korsfarernes kamp mot muslimene

Arbeidsoppgave:

Korsfarertiden var en brutal periode, og i dag bruker radikale islamister denne «korsfarer-erfaringen» som motiv for å kjempe mot «vesten». Kan du finne eksempler på dette. Søk på internett.

DET OTTOMANSKE RIKET (1290-1922)

Etter hvert var det Tyrkia som kom til å bli basen for et nytt og større rike. Det ble grunnlagt i 1281 av tyrkeren Osman I, og fikk navnet sitt etter ham. Det ottomanske riket overtok lederrollen etter det abbasidiske riket. På 1500-tallet bredte det seg over store deler av det gamle muslimske riket fra Nord-Afrika like til India, og herredømmet ble utvidet til Balkan hvor muslimene ble stanset i 1629 etter flere forsøk på å erobre Wien. Spania var nå imidlertid blitt gjenerobret av en kristen hersker på 1500-tallet og forble utenfor det store ottomanske riket.

Sultanene, som herskerne (kalifen) i det ottomanske riket ble kalt, maktet ikke i lengden å binde det store riket sammen, og gradvis mistet de makten i grenseområdene på 1700- og 1800-tallet. Riket gikk i oppløsning etter første verdenskrig.

ISLAMS UTBREDELSE I VERDEN

Politisk mistet muslimene på denne tiden makten i mange land. Det betød ikke at islam gikk til grunne. Gjennom krig, handel og forhandlinger var mange blitt vunnet for islam, og deres troskap gikk først og fremst til Allah og hans profet, Muhammed. Store befolkningsgrupper som tidligere var styrt av ulike kalifer og sultaner, levde videre som muslimer. Disse finner vi igjen i de store muslimske statene i Nord-Afrika, i Midt-Østen og i Asia. I tillegg har det fra gammelt av vært store muslimske kolonier langs Afrikas øst- og vestkyst.

Det nye som har skjedd de siste 40-50-årene, er den store innvandringen av muslimer til Europa og Nord-Amerika. Her utgjør de nå store minoritetsgrupper.

Arbeidsoppgave:

Islam kalles ofte for sverdets religion. Diskuter om dette er et dekkende navn.

Ulike retninger innen islam

Vi har tidligere pekt på det store skillet som oppstod mellom sunni- og sjia-islam. I dag er Iran det landet som er sterkest preget av sjia-retningen. Men det finnes også store sjia-grupperinger i Irak, Libanon, Syria og Jemen. Sunni-islam er den største retningen og utgjør ca. 85 % av verdens muslimer.

Men det finnes også andre retninger innen islam, noe som gjør at det kan være store forskjeller mellom muslimer.

FOLKELIG ISLAM

Islam oppstod blant arabere på 600-tallet på Den arabiske halvøy. Både Muhammeds undervisning og religiøse praksis var preget av datidens stamme og klansamfunn. Etter at islam ble spredd til nye folkegrupper, kom de ulike kulturelle tradisjonene til å sette sitt preg på den enkeltes religiøse praksis. Selv om alle muslimer har et felles utgangspunkt i Koranen og i Muhammeds liv, ble det mange lokale variasjoner i praktiseringen av islamsk lov både i familie- og i samfunnslivet. Dermed trer det fram en folkelig islam som kan variere fra land til land. Islam i Saudi-Arabia, i Libanon og i Tyrkia kan være ganske forskjellig.

SUFISMEN – DEN INDERLIGE FROMHET

Islams utbredelse og politiske makt førte ofte til at de muslimske lederne ble mest opptatt av ytre makt og materiell rikdom. Dette var det flere fromme muslimer som reagerte på. De søkte i stedet etter indre opplevelser og erfaringer av Allah. Slik vokste det fram en motbevegelse innen islam med røtter tilbake til 700-tallet. De ble kalt sufier som sannsynligvis henviser til deres klesdrakt, for suf på arabisk betyr «ull».

Opp gjennom islams historie har det vært mange framtrедende og lærde personer som tilhørte sufismen. Rundt flere av dem vokste det fram egne fellesskap, klosterlignende samfunn. Mange fromme muslimer har søkt til disse lederne for å få råd og hjelp. Også i dag har sufismen tilhengere over alt i den muslimske verden.

MODERNE FORNYELSESBEVEGELSER

Islam hadde en lang historie som verdensmakt. Men på 1800-tallet endret dette seg betraktelig. De vestlige kolonimaktene vokste fram med England i spissen. Islam mistet sine posisjoner. Samtidig vokste det fram en vestlig kultur preget av fornuft, vitenskap, teknologisk- og industriell utvikling.

Dette skapte helt nye utfordringer for islam, og det vokste fram reformbevegelser som mente at den eneste måten å demme opp mot denne nye påvirkningen på, var å vende tilbake til islams røtter og hente inspirasjon derfra. De mest kjente reform-lederne i den første tiden var inderen al-Afghani (1838-97 / bilde) og egypteren Muhammad Abduh (1849-1905). De var ikke imot fornuft, kunnskap og utvikling, men kunnskapen måtte harmonere med Koranen, for den var kilde til all sann kunnskap.

Reformatorene ønsket også å fornye islam som en universell religion, en religion for alle mennesker. De

al-Afghani

tok utgangspunkt i tanken om umma, det muslimske trosfellesskapet, som stod over alle nasjonale, kulturelle og språklige skiller. Det grensesprengende trosfellesskapet svarte til at Allah var en og det var ingen gud uten Ham.

Nå utviklet denne reformbevegelsen seg i to hovedretninger. Modernistene søkte å tilpasse islam til den moderne tid. De ønsket å endre synet på kvinnens plass og opptreden i samfunnet, de diskuterte hvordan demokratiet som styreform kunne realiseres i et islamsk samfunn, og de kjemper for et gjennomslag for menneskerettighetene innen islam.

Den andre retningen, islamistene prøver å gjenreise et renere islam basert på Koranen og Hadith. Mest kjent er Det muslimske brorskapet som ble stiftet i 1928 av en egyptisk skolelærer, Hassan – al Banna (1906-49).

Islamistene er likevel ikke en enhetlig bevegelse, for noen vil kjempe for å gjenreise islam og innføre sharia som basis for samfunnets lover med fredelige midler, mens andre griper til krig, terror og vold. Mest kjent er al-Qaida som var og er et nettverk av opprørsgrupper med baser i mange land.

Arbeidsoppgave:

Gi en kort beskrivelse av al-Qaida. Bruk internett for å hente informasjon.

Muslimer i Norge

De første grupper av muslimer kom til Norge på slutten av 1960-tallet som arbeidsinnvandrere, flest fra Pakistan og Tyrkia. Denne arbeidsinnvandringen ble begrenset fra 1975 da arbeidsmarkedet ble strammere og det ble innført strenge regler for hvem som kunne komme til Norge.)

Ofta kom mennene først. Etter en tid ønsket de at familien skulle komme etter, og staten åpnet opp for familiegjenforening. På den måten økte antall muslimer raskt.

Fra 1980-tallet kom det nye grupper muslimske innvandrere som flyktninger og asylsøkere. De kom særlig fra Iran og Irak,

Moskeen i Oslo på Grønland

fra Somalia og Afghanistan og fra Balkan. I dag har den muslimske befolkningen en mangfoldig bakgrunn, og antallet har økt betydelig. Det nøyaktige antallet er vanskelig å fastslå fordi man bare har nøyaktige tall på dem som er registrert som medlemmer av et muslimsk trossamfunn. I 1980 utgjorde disse 1.006 personer, i 2000 var antallet økt til 56.458 og i 2012 er det 112.236 personer som er medlem av et registrert islamsk trossamfunn. I tillegg finnes det mange som ikke er registrerte medlemmer, og totalt kan det være mellom 150.000 og 185.000 muslimer i Norge. De fleste bor i byene, flest i Oslo.

De fleste muslimske innvanderne som kommer til Norge, opplever å møte et vestlig samfunn preget av lange kristne tradisjoner, av vestlige verdier knyttet til religions-, samvittighets- og ytringsfrihet og av kulturelle uttrykk knyttet til klesdrakt, omgangsformer, likestilling m.m. For mange muslimer skaper dette møtet betydelige utfordringer. For det første – hvordan skal de forholde seg til sine egne kulturelle tradisjoner, til sitt eget språk, til islamsk tro og religiøs praksis? For det andre – hvordan skal de komme inn i det norske samfunnet, bli kjent med norsk språk og tankegang, få venner, delta i samfunnslivet lokalt og nasjonalt?

For mange muslimer har moskeen blitt et viktig møtepunkt. De mange moskeene som etter hvert er bygd i Norge, avspeiler forskjeller i nasjonal bakgrunn, i språk, i trosretning innen islam og i kulturelle tradisjoner. Her møter muslimene andre mennesker med noenlunde samme bakgrunn, med de samme utfordringene og med de samme problemer og spørsmål. Her deler de også sine erfaringer i møte med det norske samfunnet og de vestlige verdiene. Fellesskapet i moskeen kan bli som en bro mellom «gamlelandet» og det «nye» landet for nye innvandrere, men det kan også forsterke isolasjonen og øke vanskene med å finne seg til rette i det norske samfunnet.

Arbeidsoppgaver:

1. Finnes det en eller flere moskeer på ditt hjemsted eller i nærmeste by? Kan du gi noen faktaopplysninger om disse moskeene?
2. Islamsk Råd i Norge. Når ble det stiftet, hvem er med, hvilke oppgaver tar de seg av? Søk på nettet.

Muslimene i Norge utgjør et mangfold av retninger. Det store antall muslimer som har en organisert tilknytning til et muslimsk trossamfunn, utgjør det vi kan kalle troende muslimer. De lever i større eller mindre grad etter et muslimsk lydighetsideal preget av tradisjonen fra hjemlandet. Vi finner derfor de ulike retningene innen islam også representert i Norge: folkelig islam, sufismen og

fornyelsesbevegelser som islamismen. De ulike retningene tilhører dessuten sunni eller sjia.

Utenom dette finnes det mange som er ikke-troende selv om de kan komme fra muslimske land. De kan kanskje kalle seg muslimer på grunn av sin etniske bakgrunn, men de er ikke religiøse og deltar ikke i noen religiøs praksis. De praktiserer ikke de fem søylene.

UTFORDRINGEN FOR TROENDE MUSLIMER

Barn og unge med muslimsk bakgrunn møter mange utfordringer når de vokser opp i Norge, blant annet debatten om likestillingen mellom mann og kvinne. Denne debatten reiser spørsmål om hva som er kvinnens rolle i hjem og samfunn. I de fleste muslimske land er kvinnens rolle knyttet til arbeidet i hjemmet med oppdragelse av barna, matlaging og husstell. Mannen er forsørger og aktiv i oppgaver utenfor hjemmet. Slike rollemønstre utfordres i møte med norsk likestillingstradisjon, og dette kan skape konflikter innad i familien når barna blir to-kulturelle. Debatten som vi har hatt om kvinnes bruk av hodeplagg (hijab) eller av heldekkende klesdrakt som også skjuler ansiktet (niqab) er eksempler på spenninger som møter muslimske kvinner og jenter.

En annen utfordring som troende muslimer kan støte på i det norske samfunnet, gjelder matskikker. Muslimer skal ikke spise svinekjøtt eller blodmat, og dyrene skal være slaktet på en bestemt måte. I pølser og kjøttdeig er det ofte svinekjøtt. I mange pizzaer brukes det bacon, skinke og annet storfekjøtt

som man ikke vet hvordan er slaktet. I den daglige omgangen mellom venner i barnehagen, i skolen og i nærmiljøet kan dette skape problemer for muslimer hvis ikke mennesker i omgivelsene tar hensyn til dette. Men utfordringene er som oftest ikke større enn at man lett kan tilpasse seg hverandres matskikker når viljen er til stede.

En vanskeligere og mer omfattende debatt gjelder forholdet mellom norsk lov og sharia. Hvor langt skal muslimer i Norge følge sharia-loven?

Når det gjelder de fem viktige religiøse pliktene, søylene, vil ikke disse by på problemer for norsk lovgivning. Når det gjelder pliktene i hjemmet, blir det oftest opp til ektefellene selv å finne ut av hvordan kjønnsrollemønsteret skal utformes.

Men på noen områder må praksisen tilpasses norsk lov. Innen islamsk tradisjon har det alltid vært vanskelig for kvinnen å få skilsmisse og lett for mennene. Slike forskjeller er det ikke rom for etter norsk lovgivning. Når det gjelder ekteskapsinngåelse, kan den ikke skje ved tvang og imot barnas vilje. Likeledes skal man etter norsk lov bare være gift med en person (det monogame ekteskapet). Barn kan heller ikke straffes fysisk, og det er forbud mot bruk av vold ved gjenopprettelse av familiens ære.

En spesiell utfordring for troende muslimer har vært spørsmålet om konvertering fra islam. Det er forbudt i islamsk lov. Men en slik begrensing av trosfriheten bryter med norsk lov og med internasjonale menneskerettigheter. Allikevel kan det være forbundet med stor fare når man bryter ut av den islamske «ummaen» og setter familiens ære på spill.

På samfunnsarenaen må alle muslimer innordne seg norsk lovverk og demokratiske styreformer. Det er uproblematisk for de aller fleste. Det er bare mer ytterliggående islamister som med vold vil kjempe for at muslimer i Norge skal kunne styre seg selv etter sharia-loven. Enkelte kan gå enda lenger og kreve at norsk lov skal tilpasses sharia. Slike oppfatninger hører hjemme i ekstreme grupper som det finnes få av i Norge, men noen norske muslimer kan være tilknyttet større internasjonale nettverk, og de får ofte stor oppmerksomhet i massemedia.

Arbeidsoppgaver:

1. Finn fram til grunner som kan forsvare bruken av hijab og niqab og grunner som går i mot bruken av slik klesdrakt i det norske samfunnet.
2. I media blir islam ofte omtalt. Hvilket bilde opplever du at media tegner? Er dette et dekkende bilde? Hva synes du eventuelt mangler?

Kunst, arkitektur og musikk i islam

Islams grunnleggende syn på kunsten er at den skal fremme Allahs ære. Men ingen har sett Allah og det er derfor forbudt å lage bilder som framstiller ham. Enkelte steder i hadith er det også forbud mot å lage bilder av levende vesener, for det kan komme til å fremme avgudsdyrkelse.

Mange moskeer er rikt utsmykket, men bare med kalligrafer (bokstavbilder). Framfor alt finnes det sitater fra Koranen. Ellers er det utbredt å bruke geometriske mønstre. De største moskeene i verden er praktfulle byggverk til ære for Allah.

Men er det mulig å lage bilder av Muhammed? Her finnes det forskjellige tradisjoner. Innen sjiaislam finnes det illustrasjoner av profetens liv og av andre profeter. Da er ansiktene som oftest vendt bort. Men det er forbudt å bruke tegninger som bryter ned respekten for Muhammed og Allah.

Det finnes ikke noen egen musikk- eller sangtradisjon i islam. Det synges ikke sanger i moskeen, bare til fest og bryllup. Da brukes det sanger og musikkinstrumenter som avspeiler nasjonale og lokale tradisjoner.

Det som kommer nærmest en sangtradisjon, er den syngende og rytmiske framføringen av koransitater og av bønner til Allah. Denne framføringsformen er med på å skape høytid og respekt for Allah.

Arbeidsoppgave:

Hva vet du om «Karikaturstriden» (karikerte framstillinger av Muhammed i avisene). Hvorfor skapte slike karikaturtegninger så stor strid? Finn argumenter som troende muslimer vil bruke, og argumenter som vestlige journalister vil bruke. Hva tenker du selv om bruken av slike karikaturer?

Forskjeller mellom islam og kristendommen

Som vi har sett, hadde Muhammed tydeligvis et visst kjennskap til jødedommen og kristendommen. Det er gode grunner til å tro at ikke så rent lite av lærestoffet i Koranen er hentet fra disse kildene. Tradisjonen sier at Muhammed ikke kunne lese og skrive. Stoffet han har mottatt fra Bibelen, har han derfor fått overlevert muntlig, kanskje gjenfortalt etter minnet. I alle fall avviker Koranens bibelstoff fra Bibelens gjengivelser på en lang rekke punkter.

VERDEN OG VIRKELIGHETEN

Liksom kristendommen og jødedommen opererer islam med en begynnelse, skapelsen, en fortsettelse – historien – og et fullkomment mål – Paradis. I alle disse tre religionene opererer man med både en materiell og en åndelig virkelighet.

MUHAMMED OG JESUS

Liksom Jesus regnes som kristendommens stifter, må vi regne Muhammed som stifteren av islam. Nå lærer rett nok islam, som vi har sett, at en rekke av de mest sentrale personene i Det gamle testamentet – og til og med Jesus – var muslimske profeter og sendebud. Ja, vi fødes alle som muslimer, hevdes det. Jøder og kristne aviser dette. De vil i stedet si at det var Muhammed som lånte bibelfortellinger som han tilpasset til det han forkynte og inkluderte i islam. På denne måten forsøkte han å skape en sammenheng fra islams tilblivelse og tilbake til skapelsen.

Jesus blir, som vi har sett, regnet som et stort sendebud innen islam, den nest største etter Muhammed. Men islam aviser at Jesus var Guds Sønn og dermed guddommelig. I kristendommen regnes Jesus som guddommelig og eksisterende fra evighet av. Hvis vi spør hva det er i islam som svarer til Jesus i

kristendommen, må svaret være Koranen. Koranen regnes som guddommelig og har eksistert fra evighet av.

ALLAH OG GUD

Vi hører av og til sagt at jøder og muslimer tror på den samme gud: Ja, til og med Gud i kristendommen kan regnes som den samme som Allah. Hvis vi sammenligner Allah i Koranen og Hadith med Gud i jødedommen og kristendommen, finner vi mange likhetstrekk. Alle tre religionene lærer at Gud er skaperen, opprettholderen, lovgiveren og den som skal dømme verden. I alle tre religionene heter det at det finnes bare en gud. Polyteismen avvises. Men beskrivelsene av Gud og Allah avviker en god del fra hverandre. Tanken om Gud som vår himmelske Far er fremmed for islam.

Trekker vi inn kristendommens treenighetslære, blir forskjellene enda større. Treenighetslæren avvises på det sterkeste. Dessuten ser vi ut fra Koranversene der treenighetslæren avvises, at Muhammed trodde det var Maria som ble regnet som den tredje personen i guddommen. Han oppfattet ikke at den tredje personen i den kristne guddommen er Den hellige ånd (se Sure 5:116-120).

Det er derfor ikke mulig å si at kristne og muslimer tror på den samme gud.

MENNESKESYNET

I likhet med menneskesynet i kristendommen og jødedommen – og til forskjell fra buddhismens og hinduismens lære om mennesket – har mennesket både kropp og ånd. Kroppen skal stå opp på dommens dag til et liv i Paradis eller til dom og fortapelse. Innflytelsen fra jødisk-kristen tenkning er tydelig. Ved siden av læren om at Allah er én, var læren om dommens dag det mest sentrale i Muhammeds tidlige forkynnelse.

Som nevnt aviser islam tanken om at mennesket er skapt i Guds eller i Allahs bilde. Den jødiske og kristne læren om at mennesket er skapt i Guds bilde, betyr at mennesket kan tenke, planlegge og snakke på en annen måte enn dyrene. Derfor har mennesket stor frihet og tilsvarende ansvar for sine gjerninger. Mennesket er dessuten et personvesen liksom Gud (Gud er tre personer – Faderen, Sønnen og Ånden). Disse sidene ved mennesket vektlegger også islam, men oppfatter likevel Allah som altfor opphøyd til å kunne ha skapt mennesket likt med seg selv, det som i 1 Mosebok kalles «i Guds bilde». På den annen side deler islam det jødiske og kristne synet på mennesket som Guds forvalter (visekonge) over jorden.

At menneskene er skapt av Gud, får også noen andre konsekvenser i kristendommen enn i islam. Etter kristens syn har alle mennesker samme verdi uansett om man er kristen, muslim, buddhist eller om man forkaster enhver tale

om Gud. I islam går det en tydelig grense mellom de som tilhører ummaen, den troende forsamlingen, og de andre. Ummaens medlemmer får alltid første-prioritet, og nestekjærligheten rekker ikke til alle fordi alle har samme verd. Sharialoven opererer med et slags klasseskille mellom muslimer og de som ikke tror på Allah. Sharia gir ikke rom for likhet for loven, eller likestilling. Nederst på rangstigen finner vi polyteistene – de som tror på mange guder. De fortjener egentlig ikke å leve ifølge sharia. Men da må vi samtidig huske at svært mange troende muslimer ikke følger sharia i alle saker.

I kristendommen legger man vekt på at Adams og Evas fall i synd fikk konsekvenser for hele menneskeslekten. Alle mennesker er med i fallet, og slik blir hele menneskeslekten syndere. Det er dette vi mener når vi snakker om arvesynden. Islam avviser tanken om at Adams og Evas fall fikk konsekvenser for alle mennesker. I islam er ikke mennesket født med synd og trenger derfor ingen frelser for å komme til himmelen. Selv om mennesket er svakt og glemmer Guds vilje slik som Adam gjorde, kan Koranen hjelpe menneskene å komme på rett vei igjen. Menneskene har en fri vilje og kan følge Allahs lov hvis de vil. Den onde makt, Iblis eller Satan, som er menneskets verste fiende, har ingen makt over gode muslimer.

Muhammed er ingen frelser. Ifølge Hadith kom han ikke med noen ny religion, men for å bedre menneskenes moral.

HVA ER FRELSE?

Beskrivelsene av Paradiset i islam ligner beskrivelsene av det evige gudsriket i kristendommen, men er mer detaljerte. En forskjell er at beskrivelsene av paradiset er mer bokstavelig ment enn beskrivelsene av Guds rike. Kristne vil i større grad oppfatte gudsrikebeskrivelsene som lignelser og bilder.

HVORDAN OPPNÅ FRELSEN?

I den kristne tro blir mennesket frelst av nåde på grunn av Jesu død og oppstandelse for vår skyld. Kristendommen er slik en NÅDERELIGION. I Islam blir man frelst ved at man underkaster seg Allah og følger hans vilje. Vi sier ofte at Islam er en LOVRELIGION. Troen blir i islam forstått mer som lydighet enn som tillit. Og lydigheten skal gi seg utslag i at en overholder sharia. Islam lærer at Allah skal dømme alle etter deres gjerninger. Samtidig er Allah nådig og barmhjertig og kan tilgi den han vil. Allah er altså, som sagt, fri til å frelse eller dømme til fortapelse den han vil.

Den bibelske tanken om at Kristus døde for våre synder, avvises i islam, også det at Kristus døde på et kors. Den som romerne korsfestet, som de trodde var Kristus, var egentlig en annen, hevdes det. Dersom Allah vil frelse, gjør han det

uten krav om at det skal være en soning for syndene. I Koranen står følgende om Jesu død (Sur 4,155-156):):

...fordi de hevder: Sannelig, vi har drept Messias, Jesus, Marias sønn, Guds sendebud!. Men de drepte ham ikke, og de korsfestet ham ikke, men det fortonet seg slik for dem. De som er uenige om ham, er i tvil med hensyn til dette. De har ingen kunnskap om det, men følger formodninger. De har ikke drept ham med sikkerhet. Tvert i mot. Gud har tatt ham til seg. Gud er mektig.

Den frelsende tro i kristendommen kjennetegnes ved tillit til Gud. En slik tro avvises i islam. For dem finnes det ingen som helst trygghet for at man vil bli frelst. Man vet ikke om man har gjort nok gode og ikke for mye av onde gjerninger til at det holder. Ellers vet man heller ikke hva Allah bestemmer seg for ut fra hans frie vilje. Bare én gruppe kan med sikkerhet bli frelst, og det er martyrene, de som blir drept i kampen for islam. Innen islamistiske retninger regnes selvmordsbombere som martyrer.

ETIKKEN

Islams etikk er svært detaljert. Alt det som Hadith forteller at Muhammed gjorde, skal også den fromme muslim gjøre på samme måten. Det finnes derfor regler for veldig mye av det man må gjøre i dagliglivet – både i familielivet, i økonomiske spørsmål og i samfunnslivet. Sammenlignet med kristen etikk er islamsk etikk slik vi finner den i sharia, mye mer detaljert.

Sentralt i etikken finner vi de fem søylene. Idéene til søylene synes å stamme fra jødedommen, både trosbekjennelsen (som ligner den gammeltestamentlige), bønner til faste tider (jf. tidebønnene), almisen, fasten og pilegrimsreisen (jf. jødernes festreiser til Jerusalem). I starten vendte muslimene seg mot Jerusalem når de bad, liksom jødene gjorde. Da Muhammed kom i konflikt med jødene, ble bønneretningen omgjort – man måtte vende seg mot Mekka. Alle de fem søylene finnes også i kristne utgaver – eldre enn i islam, men uten at de kan sies å være påbudt i kristendommen. For eksempel fantes de daglige bønnene i den kristne tidebønnetradisjonen fra før islam ble til.

Til forskjell fra kristen etikk inkluderer islamsk etikk en straffelovgivning. Mest kjent er straffene for tyveri, hor, frafall fra islam og alkoholbruk. Straffen for frafall er halshogging eller korsfestelse. Alkoholbruk straffes med 80 piskeslag. For hor er straffen 100 piskeslag eller steining. For tyveri er den avkapping av en hånd og/eller en fot (krysskapping). Det er få muslimske land som praktiserer disse straffene i dag, men når verdenspressen finner tilfeller av slike dommer, får det store oppslag. Det må dessuten legges til at kravene til bevisførsel er veldig strenge.

Islam har videreført mange forskrifter fra Det gamle testamentet som kristendommen på sin side ikke har videreført. Det gjelder forskrifter om uren mat, riktig slaktemåte og renselsesseremonier.

I kristen etikk står tilgivelsen sentralt. Slik Gud har tilgitt oss mennesker våre synder, slik skal vi også tilgi andre. Slik tenkes det ikke innen islam, for Guds ufortjente tilgivelse for Jesu skyld hører ikke til i islam.

Arbeidsoppgaver:

1. Beskriv hovedforskjellene mellom Jesus og Muhammed.
2. Diskuter om muslimene og de kristne tror på samme Gud!
3. Hvorfor kan kristendommen kalles en nådereligion og islam en lovreligion!
4. Redegjør for forskjellen mellom islam og kristendommen i synet på nestekjærlighet.